

DOI: 10.59560/18291155-2026.3-282

ՍԱՄԻՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Ռուս-հայկական համալսարանի հայցորդ

«ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՄԲ

Ամփոփագիր

Հոդվածում վերհանվել են «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերի՝ որպես հատուկ հայցային վարույթի վերաբերյալ դատավարական առանձնահատկությունները ներպետական օրենսդրությամբ, որն իրավունքի տեսությունում ուսումնասիրված չէ, մինչդեռ ընտանիքում բռնությունների բացահայտման աճին զուգահեռ անհրաժեշտություն է առաջանում ոչ միայն գիտական ուսումնասիրության առարկա դարձնել, այլ նաև վերհանել իրավակիրառ պրակտիկայում առկա խնդիրները և առաջարկել հնարավոր լուծումներ ընտանիքում բռնությունները կանխարգելելու, առկա վտանգները վերհանելու և արագ չեզոքացնելու համար, քանի որ ընտանեկան բռնությունների հետևանքով ոչ միայն խախտվում են անպաշտպան անձանց իրավունքները, այլ նաև խեղաթյուրվում է հասարակության առանցքային ինստիտուտ հանդիսացող ընտանիքը, որը պետության հիմքն է:

Հոդվածի ուսումնասիրության արդիականությունը պայմանավորված է ՀՀ իրավական համակարգում 2018 թվականի հուլիսի 12-ին նշված ինստիտուտի ներդրմամբ և իրավակիրառ պրակտիկայի հնարավոր խնդիրների վերհանմամբ:

Հոդվածում ներկայացվել են օրենսդրական առաջարկներ, որոնք ուղղված են «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և

կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշման պրակտիկ կիրառելիության արդյունավետությանն ու ՀՀ օրենսդրության կատարելագործմանը:

Հիմնաբառեր. հատուկ հայցային վարույթ, պաշտպանական որոշում, պաշտպանական միջոց, ընտանեկան բռնություն, պատասխանատվություն:

1. Ներածություն

ՀՀ դատարաններում քաղաքացիական գործերի քննության դատավարական հայցային ընթացակարգն իրականացվում է քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված դատավարական երկու վարույթներով՝ հայցային և հատուկ հայցային:

Օրենսդրական զարգացումների արդյունքում, հատուկ հայցային վարույթը լրացվեց նոր տեսակի քաղաքացիական գործերով, որոնց մի մասը նախկինում դատարանը քննում էր հայցային վարույթի կարգով[1]:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 27.1-ին գլուխը նվիրված է պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերի վարույթին, որը դիտարկվում է որպես հատուկ հայցային վարույթ, որը ներպետական օրենսդրությամբ ամրագրվել է միայն 2018 թվականին:

ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրվել են պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերի վարույթի ընդդատությունը, հայցադիմումին ներկայացվող պահանջները և իրավասու դատարանի կողմից կայացվող որոշումների սպառիչ ցանկը:

Պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերի դատավարական իրավակարգավորումը սերտ առնչություն ունի իրավունքի այլ ճյուղերի, մասնավորապես, վարչական և քրեական իրավունքի ճյուղերի հետ, ինչն ունի էական նշանակություն ու բխում է միջազգային իրավունքի սկզբունքներից և ուղղված է ընտանիքում բռնության կանխարգելմանն ու ընտանիքի խոցելի անդամի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանը, քանի որ առանց վարչաիրավական և քրեաիրավական գործիքակազմերի կիրառման միայն քաղաքացիաիրավական կարգավորման դեպքում հնարավոր չէր լինի իրականացնել ընտանիքում բռնության ենթարկված անձի իրավունքների արդյունավետ պաշտպանություն կամ բռնության ենթարկվելու վտանգի արագ կանխարգելում:

[1] Տե՛ս **Դավթյան Ա.,** Քաղաքացիական դատավարություն, արդի հիմնախնդիրներն ու զարգացման ուղիները: Երևան 2024, էջ 73:

2. **Պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերով վարույթի դատավարական առանձնահատկությունները**

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի[1] 234.1-ին հոդվածի համաձայն՝ «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշման վերաբերյալ հայցադիմումը ներկայացվում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված կամ ենթադրաբար ենթարկված անձի բնակության վայրի կամ վերջինիս համաձայնությամբ հայցադիմում ներկայացնող աջակցության կենտրոնի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Վերոգրյալ քաղաքացիադատավարական նորմի վերլուծությունից հետևում է, որ ՀՀ օրենդրությամբ ամրագրված է նշված հատուկ հայցային վարույթի տարածքային ընդդատությունը, այն է՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված կամ ենթադրաբար ենթարկված անձի բնակության վայրի կամ վերջինիս համաձայնությամբ հայցադիմում ներկայացնող աջակցության կենտրոնի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Նշված ինստիտուտի հաջորդ դատավարական առանձնահատկությունը բխում է ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրված այն իրավակարագավորումից, որ պաշտպանական որոշման վերաբերյալ հայցադիմումին ներկայացվում են հատուկ պահանջներ՝ միաժամանակ սահմանելով անհրաժեշտ փաստաթղթերի ներկայացման պարտադիր դրույթ:

Այսպես.

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի[2] 234.2-րդ հոդվածի համաձայն՝ պաշտպանական որոշման կայացման վերաբերյալ հայցադիմումի նկատմամբ տարածվում են հայցադիմումի համար սույն օրենսգրքով սահմանված պահանջներն այնքանով, որքանով կիրառելի են սույն գլխով նախատեսված վարույթի նկատմամբ:

Վերոգրյալ քաղաքացիադատավարական նորմի վերլուծությունից հետևում է, որ պաշտպանական միջոց կիրառելու վերաբերյալ որոշման հայց ներկայացնելու համար գործում են ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով ամրագրված հայցադիմումին ներկայացվող ինչպես ընդհանուր կանոնները, այնպես էլ հատուկ կանոններ, որոնք հստակ ամրագրված են ՀՀ օրենսդրությամբ, մասնավորապես, հայցադիմումը ներառում է հայցվորի և պատասխանողի կապի, բռնության

[1] Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք: Ընդունվել է 09.02.2018 թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018 թ:

[2] Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք: Ընդունվել է 09.02.2018 թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018 թ:

անմիջականորեն սպառնացող վտանգի առկայությունը հիմնավորող տեղեկատվություն, ինչպես նաև պատասխանողի կանխարգելիչ հաշվառման վերցված լինելու հանգամանքը:

Հատկանշական է այն իրավակարգավորումը, որ հայցադիմումին ներկայացվող պարտադիր պահանջ նախատեսված է «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքի վերաբերելի դրույթների ամրագրումը, մինչդեռ հարկ է փաստել, որ որոշ դեպքերում հայցադիմում ներկայացնում են անձինք, ովքեր ֆինանսական հնարավորության բացակայությամբ ինքնուրույն են իրականացնում իրենց իրավունքների պաշտպանությունը, իսկ որոշ դեպքերում անձանց մոտ բացակայում է իրավագիտակցությունը կամ իրավագիտության ոլորտում անհրաժեշտ գիտելիքները, ինչն ինքնին կարող է հանգեցնել նշված օրենսդրական պահանջի արդյունքում արհեստական դժվարությունների առաջացման, քանի որ հայցադիմումին ներկայացվող պահանջների չպահպանման դեպքում հայցադիմումը ենթակա է վերադարձման, որն էլ իր հերթին պահանջում է ժամանակ փոփոխելու և կրկին ներկայացնելու հայցադիմումը, մինչդեռ նշված ինստիտուտի կարևությունը բխում է ժամանակային առումով քննարկվող խնդրի արագ լուծմամբ:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ առաջարկվում է նշված հոդվածը խմբագրել հետևյալ կերպ. «Հայցադիմումում կարող են ներառվել «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքի վերաբերելի դրույթները», ինչը հնարավորություն կտա անձի՝ դատարան դիմելու իրավունքի մատչելիության ապահովմանն ու պետության՝ ի դեմս դատարանի արագ արձագանքմանը:

Նշված ինստիտուտի առանձնահատկության ու հրատապ կիրառելիության մասին են վկայում նաև դատավարական ժամկետները. մասնավորապես, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում ամրագրված են հայցադիմումը վարույթ ընդունելու և գործը լուծելու սեղմ ժամկետներ, այն է՝ հայցադիմումը վարույթ ընդունելու եռօրյա ժամկետ, որից հետո գործը քննվում է և որոշում է կայացվում հնգօրյա ժամկետում, ընդ որում, իրավասու դատարանը որոշում կայացնում է առանց դատական նիստ հրավիրելու, ինչն ինքնանպատակ չէ, այլ ուղղված է ընտանիքում հնարավոր բռնության կանխարգելմանն ու պետության արագ արձագանքմանը:

Քննարկվող ինստիտուտի առանձնահատկություններից է նաև դատական ակտի բողոքարկման հնարավորության բացակայությունը:

Մասնագիտական գրականությունում նշվել է բողոքարկման ինստիտուտի կարևորության վերաբերյալ[1]՝ բողոքարկելու իրավունքը դիտարկելով արդար դատաքննության կարևոր բաղադրիչ[2]:

Գտնում ենք, որ վերը նշված առանձնահատկությունը հանդիսանում է բացասական այն հիմնավորմամբ, որ ստացվում է նախ օրենսդիրը, կարևորելով ընտանիքում բռնության կանխարգելումը, պաշտպանական որոշում կայացնելու հնարավորություն է նախատեսել դատարանի կողմից, մյուս կողմից՝ այդ որոշումը բողոքարկելու իրավունք չի վերապահել, ինչը ոչ միայն հակասում է Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով ու ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքին, այլ նաև անձին զրկում է իր իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության իրավունքից, այլ կերպ ասած՝ եթե ողջամտորեն ընդունելի է պաշտպանական որոշում կայացնելու վերաբերյալ դատական ակտը բողոքարկման ենթակա չլինելու հանգամանքը, ապա հակառակն ընդունելի չէ, քանի որ ակնհայտ է, որ անձի հայցն ուղղված է ընտանիքում բռնության կանխարգելմանը, որը հնարավոր է իրացնել պետության՝ ի դեմս դատարանի պաշտպանական որոշման վերաբերյալ հայցի բավարարմամբ, և որի մերժումը և դատական վերանայման հնարավորության բացակայությունը կարող է առաջացնել անցանկալի հետևանքներ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 01.11.2023 թ. թիվ ԵԴ/22976/02/22 քաղաքացիական գործով իրավական դիրքորոշում է արտահայտել այն մասին, որ օրենսդիրը գործին մասնակցող անձանց վերապահել է առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտերի վերաքննության կարգով վերանայման իրավունք՝ պայմանով, որ այդ իրավունքը նախատեսված լինի ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով: Տվյալ դեպքում օրենսդիրը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 361-րդ հոդվածի 1-ին մասում թվարկելով առաջին ատյանի դատարանի՝ վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա դատական ակտերը, միևնույն ժամանակ չի սահմանափակել դրանց շրջանակը՝ նշելով, որ վերաքննության կարգով կարող են բողոքարկվել նաև այլ որոշումներ՝ պայմանով, որ բողոքարկումը նախատեսված լինի օրենքով:

Տվյալ դեպքում ինչպես ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 361-րդ հոդվածի 1-ին մասով, այնպես էլ այլ օրենքով «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշման բողոքարկում նախատեսված չէ:

[1]Տե՛ս Гражданский процесс / Под ред. Треушникова М.К. - М., 2021, էջ 383-384, 415, 442:

[2] Տե՛ս **Борисова Е.А.** Апелляция в гражданском (арбитражном) процессе. - М., 2008, էջ 3:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանը եզրահանգել է, որ Օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշումը գործին մասնակցող անձինք վերաքննության կարգով բողոքարկելու իրավունք չունեն[1]:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանը ՍԴՈ-1828 որոշմամբ 2026 թվականի մայիսի 19-ին արձանագրել է, որ վիճարկվող՝ Օրենսգրքի 361-րդ հոդվածով սահմանվում է առաջին ատյանի դատարանի այն որոշումների շրջանակը, որոնք ենթակա են վերաքննության կարգով բողոքարկման: Սակայն նշված հոդվածի վերաբերյալ Վճռաբեկ դատարանի կողմից ձևավորված դատական պրակտիկայից հետևում է, որ պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերով կայացվող դատական ակտերն այդ ցանկում ներառված չեն որպես բողոքարկման ենթակա դատական ակտեր: Ավելին՝ նույն հոդվածը նախատեսում է, որ բողոքարկման ենթակա կարող են լինել նաև «այլ որոշումներ՝ օրենքով սահմանված դեպքերում», այնուամենայնիվ Օրենսգրքի «Հատուկ վարույթներ» բաժնի 27.1-ին գլխում որևէ լրացուցիչ կամ հատուկ կարգավորում պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերով կայացվող դատական ակտերի բողոքարկման վերաբերյալ նախատեսված չէ:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրել է, որ դատական ակտի բողոքարկման իրավունքը դատական պաշտպանության իրավունքի արդյունավետության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը երաշխավորող առանցքային բաղադրիչ է: Արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունքն առաջնահերթորեն ենթադրում է բավարար օրենսդրական երաշխիքների ամրագրում՝ ապահովելու անձի «մուտքը» դատարան, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև վերադաս դատական ատյաններ:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 234.4-րդ հոդվածի 3-րդ մասը և 361-րդ հոդվածի 1-ին մասն այնքանով, որքանով չեն նախատեսում առաջին ատյանի դատարանի կողմից կայացված պաշտպանական որոշման վերաքննության կարգով բողոքարկման հնարավորություն, ճանաչվել է Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 75-րդ հոդվածին հակասող և անվավեր[2]:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ առաջարկում ենք ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 361-րդ հոդվածում ավելացնել պաշտպանական որոշում կայացնելու պահանջը մերժելու վերաբերյալ դատական ակտերը բողոքարկելու իրավունքի ամրագրում:

[1] Տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 01.11.2023 թ. թիվ ԵԴ/22976/02/22 քաղաքացիական գործով որոշումը:

[2] Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 19.05.2026 թ. թիվ ՍԴՈ-1828 որոշումը:

3.Պաշտպանական որոշման վերաբերյալ գործերի վարույթի դատական պրակտիկան և կապը իրավունքի այլ ճյուղերի հետ

Պաշտպանական որոշման վերաբերյալ իրավակիրառ պրակտիկան կարող ենք բաժանել 2 խմբի՝ վարչահրավական և քաղաքացիահրավական ուղղվածությամբ, որը դրսևորվում է համապատասխանաբար ընտանիքում բռնության ենթարկված անձի դիմումի հիման վրա իրավասու վարչական մարմնի կողմից վարչական ակտի ընդունմամբ կամ մերժմամբ և անձի հայցի հիման վրա քաղաքացիական դատավարության կարգով իրավասու դատարանի կողմից պաշտպանական որոշում կայացնելով կամ այդպիսի որոշում կայացնելը մերժելով:

Հարկ է փաստել, որ առաջին դեպքում վարչական մարմնի կողմից կայացված վարչական ակտը ենթակա է բողոքարկման վարչական դատավարության կարգով, իսկ երկրորդ դեպքում՝ քաղաքացիական դատարանի կողմից կայացված դատական ակտը բողոքարկման ենթակա չէ:

Հարկ է արձանագրել, որ միևնույն խնդիրը իրավունքի երկու ճյուղերին՝ վարչահրավական և քաղաքացիահրավական, վերապահելը կարծես արդյունավետ լուծում չի հանդիսանում, քանի որ իրավակիրառ պրակտիկայում առկա են հակասություններ, և որոնք մեկնաբանվում են ի վնաս տուժողների, որպիսի պայմաններում օրենսդրական բարեփոխումների արդյունքում քննարկվող խնդրի լուծումը բացառապես իրավունքի մեկ ճյուղին վերապահելն առավել արդյունավետ լուծում կարող է հանդիսանալ, այլ կերպ ասած՝ պաշտպանական որոշում կայացնելու և վերադաս ատյաններում բողոքարկելու հնարավորությունը միայն քաղաքացիահրավական դատարաններին վերապահելը կհանգեցնի որոշակիության և պաշտպանական որոշում կիրառելու կամ չկիրառելու չափորոշիչների հստակեցման, պաշտպանական որոշման հասցեատերերի իրավունքների ու օրինական շահերի հավասարակշռման:

Միաժամանակ, պաշտպանական որոշում կայացնելու վերաբերյալ կայացված վարչական ակտը կամ դատական ակտը հասցեատիրոջ կողմից չկատարելն առաջացնում է քրեական պատասխանատվություն, ինչը, ի թիվս այլի, ուղղված է վարչական կամ դատական ակտի կատարման ապահովմանը:

Սույն աշխատանքի գիտական հետաքրքրության շրջանակներում ուսումնասիրելով քաղաքացիական գործերի դատական պրակտիկան՝ հարկ է դիտարկել, որ այն մտահոգիչ է, քանի որ ներկայացված հայցերը, որպես կանոն, դատարանների կողմից մերժվում են:

Այսպես. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանը 02.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2232/02/23 որոշմամբ[1] մերժել

[1] Տե՛ս Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 02.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2232/02/23 որոշումը:

է պաշտպանական միջոց կիրառելու վերաբերյալ պահանջն այն հիմնավորմամբ, որ հնարավոր չէ այլ աղբյուրներից ձեռք բերել ապացույցներ, իսկ պաշտպանական որոշում կայացնելու համար գործի քննության ընթացքում առնվազն անհրաժեշտ են ծանրակշիռ փաստեր և դրանք հիմնավորող ապացույցներ, որոնք Դատարանին թույլ կտան եզրահանգումներ կատարել այն մասին, որ առկա են ընտանիքում բռնության ենթարկվածի և նրա խնամքի տակ եղող անձանց պաշտպանելու և ընտանիքում բռնության նոր դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով ձեռնարկվելիք գործողություններ իրականացնելու հիմքեր: Այսինքն հայցվորի կողմից չի ներկայացվել որևէ փաստական տվյալ, հիմնավորում, ապացույց, բացակայում են նոր բռնություն գործադրելու կամ նման փորձ կատարված լինելը հիմնավորող փաստեր կամ հանգամանքներ, իսկ ներկայացված ապացույցները թույլատրելի ապացույցներ չեն, ուստի Դատարանը գտել է, որ հայցվորի խնդրարկվող պահանջը բավարարվել չի կարող: Ինչ վերաբերում է հայցվորի ապագայում բռնության նոր դրսևորումները կանխարգելելու մտավախություններին, ապա Դատարանը գտել է, որ միայն մտավախություն ունենալը, առանց բավարար ապացուցողական հիմքի, չի կարող հիմք հանդիսանալ Դատարանի կողմից պաշտպանական որոշում կայացնելու համար:

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանը 01.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2211/02/23 որոշմամբ[1] մերժել է պաշտպանական միջոց կիրառելու վերաբերյալ պահանջը, որում արձանագրվել է, որ փորձագետի եզրակացությամբ չի հիմնավորվում, որ առկա է պաշտպանական որոշում կայացնելու անհրաժեշտություն, քանի որ միայն ապագայում բռնության ենթարկվելու վերաբերյալ ենթադրությունները չեն կարող վկայել ներկա փուլում երեխային հորից պաշտպանելու անհրաժեշտության մասին, քանի որ դրանք ենթադրություններ են և չեն հիմնավորվում որևէ այլ ապացույցով կամ առնվազն ծանրակշիռ փաստարկներով:

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 03.08.2023 թ. թիվ ԵԴ2/15380/02/23 որոշմամբ[2] ևս մերժվել է պաշտպանական միջոց կիրառելու վերաբերյալ պահանջը, որում արձանագրվել է, որ Դատարան ներկայացված հայցադիմումով չի ներկայացվել որևէ հիմնավոր և վերաբերելի ապացույց պատասխանողի կողմից բռնություն գործադրելու վերաբերյալ: Միաժամանակ, դատարան ներկայացված միակ փաստը հիմնավորող ապացույց է հանդիսանում 30.06.2023 թվականին Ընտանիքում բռնություն

[1] Տե՛ս Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 01.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2211/02/23 որոշումը:

[2] Տե՛ս Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 03.08.2023 թ. թիվ ԵԴ2/15380/02/23 որոշումը:

գործադրած անձի նկատմամբ անհետաձգելի միջամտություն կիրառելու վերաբերյալ որոշումը, որ վարչական դատարանի կողմից ճանաչվել է անվավեր:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ հարկ է փաստել, որ քաղաքացիական գործերով դատարանների կողմից պահանջվող ապացույցների ծավալը համաչափ չէ պաշտպանական միջոց կիրառելու օրենսդրի նպատակին, քանի որ նշված ինստիտուտի նպատակն ըստ էության ընտանիքում բռնության ենթարկված անձի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունն է՝ կանխելով հետագա ընտանեկան բռնություններն ու հնարավոր անդառնալի հետևանքները, որն իրացվում է համարժեք պաշտպանական որոշման կիրառմամբ, ինչը նշանակում է, որ պաշտպանական որոշում կայացնելու վերաբերյալ պահանջով իրավասու դատարան դիմելն արդեն ազդակ է ընտանեկան բռնության գոյության փաստն արձանագրելու համար, հետևաբար նվազագույն ապացույցը նույնիսկ կարող է վկայել պաշտպանական որոշում կիրառելու անհրաժեշտության և հրատապության մասին:

4. Եզրակացություն

Այսպիսով, կարող ենք եզրահանգել, որ պաշտպանական որոշման գործերի վարույթի՝ որպես հատուկ հայցային վարույթի ներդրումը ՀՀ իրավական համակարգ ունի կանխարգելիչ գործառույթ և ուղղված է ընտանեկան բռնությունների նախականխմանն ու ընտանիքի խոցելի անդամի իրավունքների պաշտպանությանը, սակայն իրավակիրառ պրակտիկան վկայում է նշված ինստիտուտի ոչ արդյունավետ և ձևական լինելու մասին, քանի որ իրավասու քաղաքացիական դատարանները սահմանել են ապացուցվածության այնպիսի շեմ, որը ողջամտորեն չի կարող հաղթահարվել որևէ անձի կողմից, որի հետևանքով անձի՝ պետության կողմից պաշտպանված լինելու իրավունքն արդյունավետորեն չի իրացվում, ավելին, պաշտպանական որոշում կայացնելու պահանջը մերժելու վերաբերյալ դատական ակտերը վերաքննիչ ատյանի կողմից վերանայման հնարավորության բացակայությունը հանգեցնում է անձանց իրավունքների խախտման, որպիսի պայմաններում առաջարկվել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 361-րդ հոդվածում ավելացնել պաշտպանական որոշում կայացնելու պահանջը մերժելու վերաբերյալ դատական ակտերը բողոքարկելու իրավունքի ամրագրում:

Հոդվածում առաջ է քաշվել պաշտպանական միջոց կիրառելու վերաբերյալ հայցադիմումին նյերկայացվող իմպերատիվ պահանջ հանդիսացող «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքի վերաբերելի դրույթների կիրառման վերաբերյալ իրավանորմի ամրագրման հայեցողական պահանջ, ինչն ուղղված է հայցադիմումին ներկայացվող պահանջների պարզեցմանն ու անձանց դատական պաշտպանության իրավունքի մատչելիության ապահովմանը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիա: Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է 2002 թվականի ապրիլի 26-ին:

2. ՀՀ Սահմանադրություն: Ուժի մեջ է մտել 22.12.2015 թ.:

3. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք: Ընդունվել է 09.02.2018 թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018 թ:

4. **Դավթյան Ա.,** Քաղաքացիական դատավարություն, արդի հիմնախնդիրներն ու զարգացման ուղիները: Երևան, 2024 թ.:

5. **Борисова Е.А.** Апелляция в гражданском (арбитражном) процессе. - М., 2008.

6. Гражданский процесс / Отв. ред. Ярков В.В. - М., 2022.

7. Гражданский процесс / Под ред. Треушникова М.К. - М., 2021.

8. Гражданский процесс. Хрестоматия / Под ред. М.К. Треушникова. - М., 2005.

9. **Осокина Г.Л.** Иск (теория и практика). - М., 2000.

10. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2026 թվականի մայիսի 19-ի թիվ ՍԴՈ-1828 որոշումը:

11. ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի ԵԴ/22976/02/22 քաղաքացիական գործով 01.11.2023 թ. որոշումը:

12. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 02.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2232/02/23 քաղաքացիական գործով որոշումը:

13. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 01.02.2023 թ. թիվ ԵԴ/2211/02/23 քաղաքացիական գործով որոշումը:

14. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարանի 03.08.2023 թ. թիվ ԵԴ2/15380/02/23 քաղաքացիական գործով որոշումը:

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВО ВНУТРИГОСУДАРСТВЕННОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ ДЕЛ ОБ ОХРАННОМ ОРДЕРЕ, ПРЕДУСМОТРЕННОМ ЗАКОНОМ «О ПРЕДОТВРАЩЕНИИ СЕМЕЙНОГО И БЫТОВОГО НАСИЛИЯ И ЗАЩИТЕ ЛИЦ, ПОДВЕРГШИХСЯ СЕМЕЙНОМУ И БЫТОВОМУ НАСИЛИЮ», В КАЧЕСТВЕ ОСОБОГО ИСКОВОГО ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация

В статье раскрываются процессуальные особенности дел об охранном ордере в качестве особого искового производства, предусмотренного национальным законодательством, которые до настоящего времени не становились предметом исследования в юридической науке. Между тем по мере роста числа выявляемых случаев домашнего насилия возникает необходимость не только в их научном изучении, но и выявлении существующих проблем правоприменительной практики, а также предложения возможных путей их решения для предотвращения домашнего насилия, выявления существующих угроз и их оперативного устранения, поскольку домашнее насилие не только нарушает права беззащитных лиц, но и разрушает семью, которая является важнейшим институтом общества и основой государства.

Актуальность исследования, представленного в статье, обусловлена введением вышеупомянутого института в правовую систему Республики Армения 12 июля 2018 года и выявлением возможных проблем в юридической практике.

В статье представлены законодательные предложения, направленные на повышение эффективности практического применения охранного ордера, предусмотренного Законом «О предотвращении семейного и бытового насилия и защите лиц, подвергшихся семейному и бытовому насилию», а также на совершенствование законодательства Республики Армения.

Ключевые слова: особое исковое производство, охранный ордер, защитная мера, домашнее насилие, ответственность.

LEGAL REGULATION OF CASES REGARDING THE PROTECTIVE ORDER AS A SPECIAL CLAIM PROCEEDING UNDER THE LAW "ON THE PREVENTION OF FAMILY AND DOMESTIC VIOLENCE AND THE PROTECTION OF PERSONS SUBJECTED TO FAMILY AND DOMESTIC VIOLENCE" BY DOMESTIC LEGISLATION

Annotation

The article reveals the procedural features of cases on the protective order as a special claim proceeding under domestic legislation, which have not been studied in legal theory; meanwhile, in parallel with the increase in the disclosure of domestic violence, there is a need not only to make it a subject of scientific study, but also to highlight existing problems in law enforcement practice and propose possible solutions to prevent domestic violence, identify existing dangers, and quickly neutralize them, since domestic violence not only violates the rights of defenseless individuals, but also distorts the family, which is a key institution of society and the foundation of the state.

The relevance of the study of the article is due to the introduction of the aforementioned institution into the legal system of the Republic of Armenia on July 12, 2018, and the identification of possible problems in legal practice.

The article presents legislative proposals aimed at improving the effectiveness of the practical application of the protective order provided for in the Law "On the Prevention of Family and Domestic Violence and the Protection of Persons Subjected to Family and Domestic Violence" and the improvement of the legislation of the Republic of Armenia.

Keywords: special claim proceedings, protective order, protective measure, domestic violence, responsibility.

Հոդվածը հանձնված է խմբագրություն 15.06.2026 թ., տրվել է գրախոսության 17.06.2026 թ., ընդունվել է տպագրության 22.09.2026 թ.: